

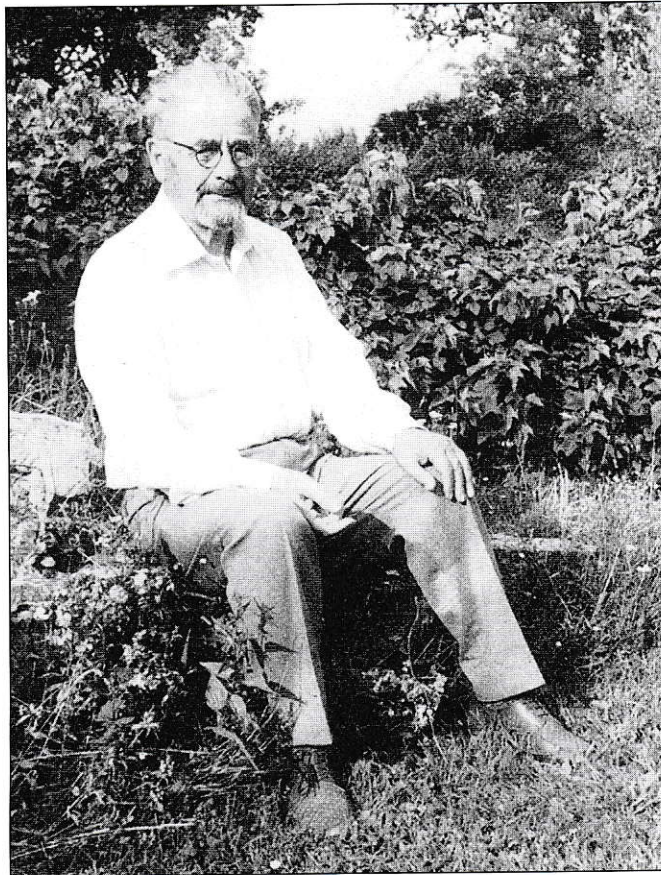
Onttoni Miihkali - 1930-luvulla paljon luettu - nyt unohdettu heimokirjailija

Kirjailija Onttoni Miihkali eli opettaja Mikko Karvonen oli syntynyt Vienan Karjalasta Kiestingin pitäjän Suvi-Suurenjärven kylästä. Siinä kylässä hän ei kuitenkaan ollut syntynyt, vaan äitinsä Marssa Petrounan mukaan Miihkali syntyi jossakin majatalossa Suomen ja Venäjän Karjalan rajamailla, Kuusamon takana, suunnilleen vuonna 1904. Marssa Petrouna oli tuolloin matkalla viemään erään kauppiaan lintukuormaa Kiestingistä Ouluun, kun synnytyksen aika tuli nähtävästi odotettua aikaisemmin. Myös tarkka syntymäaika on hämärän peitossa. Äidin kertoman mukaan se oli "Rostuon pyhän lopulla, vähän ennen joulua vanhan ajanlaskun mukaan". Kirjailija itse valitsi mahdollisesti kysymykseen tulevasta vaihtoehdoista syntymäpäiväkseen kolmannen tammikuuta 1904. Näin ollen hänen syntymästään tuli tänä vuonna kuluneeksi sata vuotta.

Miihkali aloitti koulunkäyntinsä Vaarakylässä, kymmenkunta kilometriä kotikylästä itään. Suunnitelmissa oli jatkaa opintoja Kiestingissä, mutta maailmansota esti nämä aiheet. Lähivuosina poika kierteli isänsä Triihvon Onton (Antti Karvonen) kanssa nähtävästi laukkukauppaa käyden ja satunnaisia töitä tehden pohjoisessa Vienassa aina Kierettiin saakka. Keväällä 1915 Miihkali matkasi Kannanlahteen ja Sorokkaan ja seikkaili Vienanmeren rannikolla kolme vuotta, 1916-1919.

Perheenpään kuoltua ja Karjalan jouduttua heimosotien myllerrykseen Marssa Petrouna pakeni lapsineen Suomeen. Täällä hyväpäinen poika kävi ensi Limingan kansanopiston (1922-1923) ja valmistui sitten

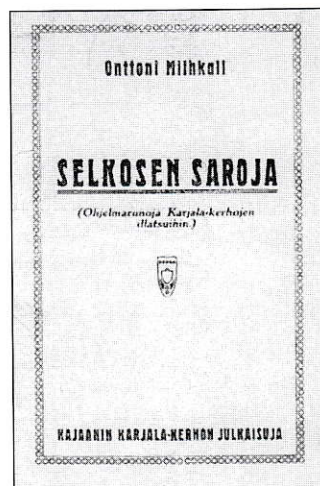
Onttoni Miihkali eläkeläisenä kotipuutarhassaan Lövbossa Ruotsissa.

opettajaksi Kajaanin seminaarista vuonna 1928. Virkapaikan hän sai Suomussalmen Kuivajärveltä. Siellä hän toimi, viimeiset vuodet Pyyvaaran koululla, aina vuoteen 1941 asti.

Jatkosodan vuosina Onttoni Miihkali oli Itä-Karjalan Sotilashallinnon alaisena erilaisissa tehtävissä, mm. sotilashallintoesikunnan yhteyteen perustetussa neuvotelukunnassa sekä tulkkina. Vuonna 1944 hänet nimitettiin opettajaksi Tornionjokilaaksoon, Kolarin Vaattojärvelle. Saksalaisten ryhdyttyä Perä-Pohjolassa hävityssotansa, asukkaat evakuoitiin Ruotsiin. Onttoni Miihkali otti nimekseen Mikael Karesand, jäi Ruotsiin ja toimi sittemmin siellä kansakoulunopettajana lähes 23 vuotta. Eläkkeelle hän siirtyi 1969 ja kuoli Lövbossa 2.12.1979.

Seminaarivuosiensa Mikko Karvonen oli jo aloittelemassa kirjailijauraansa ja omaksui kirjailijanimikseen Onttoni Miihkali. Hän kirjoitti lukuisten lehtiartikkelien lisäksi runoja, joista kokosi

Ensimmäinen ja viimeinen teos.

50-sivuisen esikoisteoksensa "Selkosen saroja". Se ilmestyi vuonna 1928 Kajaanin Karjala-kerhon julkaisuissa. Runokirjanen oli tarkoitettu käytettäväksi Karjalan-kerhojen iltanviettojen ohjelma-apuna.

Esikoisromaani "Uusi isänmaa" ilmestyi Kalevalan riemuvuonna 1935 ja aloitti lähes kymmenen vuotta kestäneen kiivaan luomiskauden. Onttoni Miihkali julkaisi tuona aikana yhteensä kymmenen kirjaa. Niistä viimeinen, 1944 Otavan kustannuksella ilmestynyt sotapäiväkirjakooste "Raiskatun romantiikan mailla" kiellettiin ja kokopainos takavarikoitiin. Myös "Heräävän elämän maa" vuodelta 1942 oli vastatulla: Vilho Helanen kielsi sen myynnin Itä-Karjalassa lähinnä AKS:aan kohdistuneen arvostelun takia.

Romaaneissaan Onttoni Miihkali keskittyi lähinnä kolmeen teemaan: pakolaiskysymys, Karjalan historia ja sotavuodet. Koko tuotanto kronologisessa järjestyksessä on seuraava:

Selkosen saroja (1928), Uusi isänmaa (1935), Solovetskissa kuohuu (1936), Kapina luostarissa (1936), Kahden puolen rajaa (1937), Vienan rannoilla (1939), Suomussalmen sotatenterilla (1940), Raatteen tiellä (1940), Raatteen tiellä

Vuonniseen (1941) ja Heivän elämän maa (1942).

Onttoni Miihkali oli 1930 ja 1940-luvulla meillä luettu kirjailija. Hän kirjoitti eloisesti ja mukaansatempaavasti aiheista, jotka olivat ajankohtaisia juuri tuona aikana. Ehkä juuri tästä johtuenkin, että hänen tuotantonsa painui lähes kokonaan unohtuksiin sotien jälkeen. "Suomussalmen sotatanteilla" ja "Raateen tiellä" ilmestyivät myöhemmin uusia painoksina.

Eläkkeelle jäätyään Onttoni Miihkali paneutui jälleen kirjallisten harrastustensa pariin. Osoituksena siitä, että luomisvoima ollut ehtynyt, on tosiasia, että hänen kirjallisessa jäämistössään on useita verrattain laajoja käsikirjoituksia, mm. 300-sivuisen kansatieteellinen kuvaus Suvi-Suurenjärven elämästä 1900-luvun alkuvuosina.

Karjalan Sivistysseuran avulla sen äänenkannattajana Karjalan Heimossa, julkaistiin jatkokertomuksena "Pojat lähtevät maailmalle". Se on värikäs kuvaus nuoruusvuosien seikkailuista Suomenmeren rannikolla (luvut I-XII) vuosina 1974-1976 sekä laaja historiallinen romaanin "Karjalainen leikkarien kaupungissa", joka

Suvi-Suurijärven kylänäkymä noin 1910-luvulla.

jäi kesken tekijän kuoleman takia. Sitä ehti ilmestyä kaksikymmentä lukua (I-XX) vuosina 1976-1981.

Onttoni Miihkalin runsas, kirjallinen jäämistö on tallennettu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjallisuusarkistoon. Toimitus on valinnut sieltä asianmukaisella luvalla julkaistavaksi Miihkalin äidiltään muistiin kirjoittaman sadun Emättäjä naini. Satu on Suvi-Suurenjärven murteella.

SAKARI VUORISTO

Marssa Petrouna:

Emättäjä naini

Tämän sadun on Onttoni Miihkali merkinnyt muistiin äidiltään Marssa Petrounalta Suvi-Suurenjärven murteella.

(Hä) ennen sopuliekas kankanta. Nain(i) oli laiha ja vaalea a musikka suuren väkivä kuin kontie. Hänen oli tytär, hentonin ta muamoini räpiskö - muamoinin tytär. No a muiten oli muamoinin ta hyvävirkani, muamoinin vain ei ollut muamoinin Kormenitts(a) antan. Muamoinin tytärtäh höllytti, kun kultua kämmelä muamoinin. Ainikki niät

kun oli. Muamo herkut parahat aina eteh kanto ta tyttäreh syömän muamoinin. A tuatto sulkkuo ta kuaroštua lippahat täyteh Ruotšista toi.

No, jereštyitih hyö ta tyttäreh tietäjieh käytettih. Ta kun se ei auttan nim molititih ta oprašojen iessä tuohuksie poltettih. A ei mišt(ä) apuo ollut - tyttären nualat kum petäjälevy, ei voi syyvä, ei ruatua.

No a muamo lopulta pahasta mielestä itse läšiytyy. Läšiy netälin kaksi ta näköy erähän(ä) iltana jotta surma jalkopiäss(ä) ištuo ta vuotau.

Hyv(ä) on kun Kormenitts(a) kitumasta korjuau, šmiettiin. Tytär räiškua vain on šuali.

Mihi joutuu kum miust(a) aika jätättäy. Ei hänestä pološesta ruatajaksi, ei miehellä mänijäksi. Tuatt(o) itselläh toisen naiseen ottau. Tyttärer räpäleh emintän sorrettavaksi joutuu.

Kuttšuu siitä miehel luokseh ta sanou: - Varteitšie šie kallehuisse mian tyttärehä kuin silmäteräištäs. Katšo jottei emintimä onnetointa pahana pij(ä) eikä jykkih töihä pane. Ta i ruokua käs(e) antaa ta vuattiessa pittyä. Lupuu mies kynelet silmiššä, kaikki lupuu. Kuolou naini a tuatto ta tyttär yksinäh muailmah jähäh. Näköy mies. jottei tyttärest(ä) emännäks(i) ole - jok(a) askelella vuattškuu ta voivottau ta i läšiy, konsa päivän konsa kaksi.

A musikalla hätä käteh. Oj jo kevät a sykysyllä hänen on elonsuantah lähettävä. Ei ruohi taluoh tyttär räpälehen käših jättyä.

- Mikä nyt hyväksi, šmiettiin. Onnakko naini ottua pitäy.

No alka katšella, koš ei ketä sua - annetah. Su harmua parta kšnä ta nu krupiv vier lesk(i) on. E vanhalle lese

Kuolou si hessa kylkik tytär. Poikko on, sanotah, ta i prituanie täyttä lipasta oj jo tytär. menništšä. E piässyn. K semmonin šlu on oikie syöj kuin šmija ta hirvie - kaikki löy ta toruau sana suussa k ken ole ruoh moista vetmu

- Sem mi ka šmiettiin. M ei kelpua, a r välttäy. Mies naineni kuriss

No keryäy kansan ta läh A tyttäre v nellä kaklah tyttär annetah, ta kolme lam nieksi luvatah kylläššytty ne hiät on semmo emännyyttä jo talossa pitäy.